

Marianne Lammersen: "Mijn werken zijn stille getuigen van een verlangen naar een kleinschalige, overzichtelijke en menselijkere wereld"

Boven: Marianne Lammersen, *Speelplaats?*, 2009; geblazen glas, textiel, hout, bouwlampen, speelgoedkraan; vloeroppervlak 250 x 250 cm, h 170 cm

Marianne Lammersen, werkend in Sundaymorning@ekwc Den Bosch, najaar 2011.

"Een terugkerende vraag in mijn werk is hoe wij ons als mensen verhouden tot een dynamische en razendsnel veranderende omgeving, gestuurd door technologische ontwikkelingen en economische belangen. De mens holt mee en probeert zich te vormen naar elke nieuwe situatie, in de stuw naar een flitsende hightech maatschappij. Maar kunnen we de snelheid van de veranderingen geestelijk en lichamelijk wel bijbenen? Staat hoger, groter, sneller en efficiënter altijd gelijk aan menselijke ontwikkeling? Of creëren we – paradoxaal genoeg – een wereld die steeds verder van het wezen van de mens af staat? Zijn wij capabel genoeg elke transitie naar een nieuwe tijd te doorstaan?"

Piet Augustijn

Foto's Marianne Lammersen

Beeldend kunstenaar Marianne Lammersen profileerde zich in korte tijd met beelden en installaties waarin het centrale thema de vraag is hoe de mens zich verhoudt tot de (leef)omgeving die hij zelf heeft gecreëerd. In haar werk worden rationele technische aspecten gecombineerd met intuïtieve, niet altijd duidelijk te plaatsen organische aspecten. De aard van het werk is dan ook een synthese van gevoel en verstand, een combinatie van uitersten waarin de maakbaarheid van de omgeving is gestold in complexe installaties waarin het concept en het ontstaansproces belangrijk zijn. "Het zijn dezelfde fascinaties die ik in verschillende situaties ervaar, maar die gestalte krijgen in uiteenlopende beelden. Ik lees, kijk, ervaar en sla op. Elementen die ik kan gebruiken, verwerk ik in mijn beelden, samensmeltend of juist wringend."

"In mijn beelden en installaties maak ik gebruik van contrasterende motieven. Materialen en vormen met een industrieel karakter weerspiegelen in hun zake-lijkheid en kilheid mijn omgeving. Daar-tegenover plaats ik veelal vormen die voortkomen uit de anatomie en de na-tuur; vormen die ons vertrouwd zijn en in ervaring dicht bij ons staan. Het ge-voelige karakter van mijn werk wordt benadrukt door het gebruik van hoog-waardige materialen als glas en kera-miek. Door ambachtelijke productiepro-cessen en aandacht voor detail blijft het werk dicht bij de mens – zowel maker als toeschouwer – en spoort het werk aan tot een sterkere fysieke ervaring."

Motoren

Marianne Lammersen (1984) werd ge-boren in Nijland, een dorpje in de buurt

Marianne Lammersen, *I can't hear you - can you hear me - over...*, 2010; spiegels, keramiek, hout, textiel, ijzer, elektriciteitskabels, serviesonderdelen; 300 x 150 x 350 cm

van het Friese Sneek. Net als andere gezins- en familieleden had ze al vroeg belangstelling voor techniek en sleute-len. Haar keuze voor een studie aan de AKI, Academie voor Kunst en Industrie, in Enschede was vooral ingegeven door de sfeer die er op de Twentse academie heerste. Ze volgde de afdeling Beeld-houwen (2002-2007) en ontwikkelde

haar interesse voor technische vormen toen ze in haar afstudeerjaar leerde mo-torrijden. Het rijden op zo'n machine ervoer ze als een samensmelting van techniek en het menselijk lichaam. Eén zijn met je machine. Tijdens werkbezoeken bij Van Tetterode Glasobjekten in Amsterdam leerde ze het materiaal glas kennen. Dat liet haar niet meer los en in haar afstudeerwerk op de AKI in 2007

Marianne Lammersen, *Uit de klei getrokken*, 2010; geblazen glas, polyester, vinyl, ijzer, boomstronk, textiel; ca. 300 x 100 x 140 cm. Installatie Beeldentuin Land en Beeld Asperen, 2010

Marianne Lammersen, *Onkruid vergaat niet*, 2011; schotelantennes, wilgentakken, harkantenne, spiegels, acrylhars, textiel, ijzerwaren; oppervlakte 500 x 500 cm, hoogte afhankelijk van hoogte dak. Installatie Beeldentuin Land en Beeld Asperen, 2011

was glas dan ook een belangrijke component. "Glas is een van de materialen waarmee ik werk; ik denk in beginsel niet vanuit het glas, maar werk meestal vanuit een idee. Als glas daarin past, gebruik ik dat. Naast keramiek, textiel, hout of wat ik maar nodig heb."

Ze studeerde af met zes werken waarin de combinatie van die twee uitersten, het rationele en het organisch emotionele, de rode draad was. "Ik was in die jaren erg geïnteresseerd in hoe iets in elkaar zat of gebouwd was, de constructie, en het gebruik van gereedschappen", zegt ze over die periode. In die afstudeerpresentatie werd de maakbare mens, het aanpassen van het lichaam aan de techniek, op allerlei manieren gepresenteerd; met een motorblok, textiel, keramische pijpen en geblazen en gefused glas. Het samengestelde beeld *Zonder titel* (2007) bestond uit een geblazen vorm die was geïnspireerd op een tank in combinatie met keramische pijpen, een motorblok en olie. Dat de pijpen ook konden verwijzen naar worstvormen of menselijke organen verhoogde het menselijke aspect in het beeld.

In-situprojecten

In 2007 verhuisde ze naar Amsterdam en ging ze studeren aan het Sandberg Instituut. Daarmee veranderde niet de inhoud, maar wel het karakter van haar werk. "Het 'hollen' van de stad, het snelle en jachtige zag je steeds meer in mijn werk naar voren komen. Ik ruilde de plattelandsomgeving in voor een stedelijke omgeving, de dynamiek van de stad beheerste mijn beelden. De hijskraan werd symbool voor wat ik zag, voor de techniek, de maakbaarheid van de omgeving. Het contrast met het platteland was groot en ik moest dan ook erg wennen. Ik had de stad nodig omdat de dynamiek ervan deel werd van mijn werk, maar miste ondertussen ruimte en rust die ik weer nodig had om mijn ideeën vorm te geven. Er ontstond dus een soort haat-liefdeverhouding. Mijn interesse in de mens in verhouding tot techniek, belichaamd in een machine, verschoof naar de mens in verhouding tot zijn omgeving, die door de moderne techniek wordt ontworpen en bepaald. Je woon- en werkomgeving beïnvloedt altijd je manier van kijken en denken."

"Op het Sandberg Instituut studeerde ik Vrije Vormgeving. Als ik met glas wilde werken kon ik gebruik maken van de faciliteiten van de Glasafdeling van

Marianne Lammersen, *Zonder titel*, 2007; keramiek, textiel, latex, motorblok, houten palet; 200 x 120 x 150 cm

de Rietveld Academie. Vanuit het Sandberg werd iedereen vrij gelaten in welke richting hij of zij zich wilde ontwikkelen, of dat design of autonome kunst was, of iets er tussenin. Op de Glasafdeling kreeg ik de ruimte met het materiaal te spelen, te vechten, te doen, te doen en te doen. De nadruk lag vooral op de betekenis van glas in het totaal van het werk. Dus op de manier waarop het gebruikt wordt, de technisch juiste uitvoering stond op de tweede plaats. Het voordeel van deze richting is dat je vrij bent in wat je met het materiaal wilt doen.”

De symboliek van de hijskraan beheerste niet lang het werk, omdat haar ontwikkeling niet stil stond. Maar vooral omdat Marianne Lammersen steeds vaker werd uitgenodigd voor in-situ-projecten: installaties die voor een specifieke plek werden gemaakt. Aan de ene kant levert dat heel gevarieerd en doordacht werk op (het moet passen in een concept of op een plek), anderzijds is zo'n werk slechts eenmalig ergens te plaatsen. "Het is wel zo dat een werk – zoals bijvoorbeeld *Speelplaats?* (2009) of *Dynamic Stills* (2009) – meerdere malen te gebruiken is, maar dan steeds met de nodige aanpassingen. De ruimte is belangrijk voor het concept; rond die hijskraan ontstonden ideeën over werken bouwplaatsen waarin de gebruikte elementen zoals geblazen tankjes steeds nieuwe betekenissen kregen. De olie of andere vloeistoffen refereerden aan de 'levenssappen' van de motor en dat kun je natuurlijk weer doortrekken naar het leven.”

“Hoe onze omgeving er vandaag de dag uitziet, bepalen we voor het grootste deel zelf. De ons nog omringende natuur kan steeds minder zelfstandig zijn gang gaan, we dammen deze meer en meer in. Voor 'spontaniteit' van de natuurlijke groeiprocessen is maar weinig plaats in een onderworpen ontworpen omgeving. Gezien vanuit het perspectief van vernieuwing en denkend in oplossingen is ontwikkeling positief. De stuw naar technologische vooruitgang, soms neigend naar een artificiële wereld, en de snelheid waarin dit gebeurt intrigeert me, maar ik vraag me af of technologische ontwikkeling altijd menselijke ontwikkeling is. De technologische ontwikkeling stelt ons in staat instrumenten en machines te maken die nagenoeg alles kunnen, maar daardoor verliezen we ook zicht

Marianne Lammersen, *Goedendag*, 2011; geblazen glas, hout, ijzer, pvc, steen, dakleer; kern Ø 100 cm, totaal Ø 200 cm

en grip op waardevolle kleinigheden. We zetten torenhoge gebouwen neer, waarmee we letterlijk en figuurlijk boven onszelf uitstijgen. Glazen puien weerspiegelen de wereld, maar laten geen blik door naar wat binnen de muren gebeurt, wolkenkrabende torens van koud beton en staal geven me het gevoel klein en onbelangrijk te zijn. Met het hoofd al in de wolken en de blik op de klok worden plannen gemaakt om nog groter te bouwen, hoger te reiken en het tempo van handelen te verho-

gen. Snelwegen en moderne communicatie maken dat we sneller en efficiënter kunnen werken. Ondanks die snelle connecties bekruipt mij het gevoel de vaart en extremiteit van de veranderingen niet te kunnen bijbenen. We zijn de menselijke maat voorbij, onze omgeving en onszelf uitbatend.”
 “Er bestaat een duidelijke behoefte aan een balans tussen de snelheid van ontwikkeling en handelen in een dynamische maatschappij aan de ene kant en het verlangen naar een moment van

Marianne Lammersen, *Nijlucht*, 2011; keramiek, textiel, ijzer, hout, elektriciteitskabels; voet 100 x 100 cm, h 350 cm. Foto John Stoel

rust, vertraging en ruimte voor reflectie aan de andere kant. Populariteit van natuurparken in stedelijk gebieden, biomarkten en organische winkels, de cradle-to-cradle-cultuur, maar ook de groeiende interesse voor bijvoorbeeld yogalessen en (oosterse) religies zijn tekenen dat er fysiek en mentaal wordt gezocht naar evenwicht. De balans tussen het menselijk gevoelige milieu en zijn instrumenteel gedachte omgeving wil ik manifest maken in mijn beelden. In mijn werk creëer ik een kleine wereld waarin beide milieus vloeiend in elkaar overlopen, of juist lijnrecht tegenover elkaar staan. Mijn werken zijn als stille getuigen van een verlangen naar een kleinschalige, overzichtelijke en menselijkere wereld. De vraag, die ik mezelf daarbij voortdurend stel, is hoe ik die grote technologische sprongen die vooral in de stad te ervaren zijn en waar ik geen vat op lijkt te hebben, kan vervormen tot een wereld die mij wél eigen is. Geen eindstation in ons doelgerichte, instrumentele denken; eerder een startpunt voor nieuwe perspectieven in verrassende werelden, waarin ruimte is om je eigen positie te bevragen.”

Installaties

In de installatie *Onkruid vergaat niet* (2011), voor het eerst gepresenteerd op de tentoonstelling *The Undiscovered Country and Art* (2011) in Beeldentuin Land en Beeld in Asperen, worden een harkantenne en meerdere schotelantennes gecombineerd met elektriciteitskabels, plastic, textiel en ijzer tot een werk waarin het begrip communicatie een hoofdrol speelt. Het beeld is afgeleid

van het eerdere werk *I can't hear you – can you hear me – over...* (2010) waarin ronde spiegels, elektriciteitskabels en andere materialen eveneens het begrip communicatie tot uitdrukking brengen. Dit beeld, dat wat vorm betreft is te plaatsen tussen een boom en een tv-toren, was opgenomen in de tentoonstelling *De Stad 3D* (2011) in Museum Hilversum. In beide installaties waren meerdere betekenislagen samengebracht. Behalve (mis)communicatie ook begrippen als isolement (een huisje op een hoge pilaar), isoleren (porselein, dekens) en reflecteren (spiegels), huiselijke kneuterigheid (porseleinen bordes met verschillende landschappelijke voorstellingen) en techniek. Het beeld *Goedendag* (2011) is een bolvorm met uitsteeksels in de vorm van gebouwen en uitgevoerd in materialen die verwijzen naar of betrekking hebben op bouwen: hout, ijzer, glas, pvc en dakleer. Het is een reactie op het landschap in Schiedam-Noord waar het in 2011 slechts twee weken in een buitententoonstelling heeft gestaan voordat het werd vernield. Het beeld verwijst naar het radicale ingrijpen van de mens in het landschap; al is de mens niet letterlijk aanwezig, het beeld suggereert een mogelijk resultaat van aanwezigheid.

In de sculptuur *Uit de klei getrokken* (2010), voor het eerst geplaatst in de tentoonstelling *Reflecting Nature* (2010) in Beeldentuin Land en Beeld in Asperen en later dat jaar in de binnenruimte van Museum Waterland in Purmerend, lijkt een brok klei en aarde met plantenresten het beginpunt van een groei-beeld dat als een bizarre plant de ruim-

te verovert. Aarde en hout zijn de natuurlijke materialen; glas, polyester, vinyl en ijzer zijn de industriële producten die de vertakkingen vormgeven. Komt deze plant uit de aarde voort en voedt hij zich met de stoffen in de klei? Of moeten we de titel serieus nemen en deze installatie als iets onhandigs, onbehoudens opvatten? Of is het een symbool voor Nederland waarin alles, onze hele natuur en cultuur, letterlijk uit de klei getrokken werd?

Voor de tentoonstelling *From the heart* (2011) in de Bergkerk in Deventer realiseerde Marianne Lammersen het beeld *Nijlvocht* (2011), waarin voor het eerst de mensfiguur terugkomt. Een sculptuur die is samengesteld uit elektriciteitskabels, keramische koppen zonder ogen en mond en met isolatoren op het hoofd en textiele lijven. Ze vormen de drager van de techniek waarin zij tegelijkertijd verstrikt raken en die hen de mond snoert. Het werk is gebaseerd op een foto van bossen met kabels die Lammersen in China maakte. In het beeld komen hectiek, chaos, organisatie en communicatie bij elkaar, maar hangen de mensfiguren er wat verloren bij. Alsof alles langs ze heen gaat: ze zijn er, maar ook weer niet. In de Bergkerk, waarvoor ze het beeld maakte, deed het zich bijna voor als een religieus werk en kreeg de symbolische vorm een extra lading.

Keramik

In het najaar van 2011 werkte Marianne Lammersen drie maanden bij Sundaymorning@ekwc, het Europees Keramisch Werkcentrum, in De Bosch. Daar

Marianne Lammersen, *Nieuwe Oogst*, 2011; keramiek, staal, houten palet; 100 x 100 x 300 cm. Met dank aan Sundaymorning@EKWC

Marianne Lammersen, *Dynamic Stills*, 2009; geblazen glas, keramiek, textiel, metaal, plastic, boomstronken, palet. In Expositieruimte Moira, Utrecht, afmetingen ca. 600 x 600 x 250 cm

Marianne Lammersen, *Through my looking glass*, 2010. Opstelling met houten kar, statieven, geblazen glas, camera's; kar 100 x 70 x 100 cm, statieven in hoogte verstelbaar

ontstond het grote beeld *Nieuwe Oogst* (2011), een enorme in twee delen uitgevoerde korenaar die zwaar is van gebouwen in plaats van graankorrels. Het werk geeft kritiek op de grenzeloze bouwdrift, terwijl zoveel panden leegstaan en verpauperen; wel zaaien, niet oogsten. Het werken in het centrum was dermate inspirerend dat er meerdere (kleinere) werken ontstonden waarin keramiek werd gecombineerd met materialen als textiel. Onderdelen van gebouwen als hangende bloemen waarin het thema vergankelijkheid tot uitdrukking wordt gebracht, de verbeelding en verstrikking in techniek wordt weergegeven als een kop gevangen in een net van snelwegen, of een vorm van fly-overs, aan elkaar geknoopt met katoenen draden, die verknoopt en in combinatie met de knooppunten een kruisvorm tonen.

Voor het project *Through my looking glass* (2011) maakte Marianne Lammersen een soort instrumentarium waarmee iemand door de stad kan lopen en de omgeving kan fotograferen. De foto's worden gemaakt door een glazen huisvorm zodat de uitkomsten sterk vervreemdend zijn en sterk surrealistisch aandoen. "Ik fotografeer de werkelijkheid, maar de lens in de vorm van mijn ouderlijk huis vervormt die werkelijke wereld. Het is een lowtech instrumentarium waarmee mijn verstedelijkte

omgeving te vangen is in een dromerige weergave van de realiteit. Harde lijnen, vormen en kleuren die in werkelijkheid hun functie ondersteunen en prijsgeven, vervallen in spontane krommingen en een palet van kleurvlekken."

Werk van Marianne Lammersen en Xandra Paijmans-Bremers was van maart tot mei te zien in de tentoonstelling *Transition I* in de nieuwe expositieruimte Milk (Witte de Withstraat 25) in Amsterdam-West. Hier worden experimentele kunstenaars uitgenodigd in een open kamer hun installaties en de openbare ruimte met elkaar te verbinden. Het werk is uitsluitend te zien door de ruiten van de etalage. Lammersen toonde daar het beeld *Nijlvocht*: mensfiguren zonder persoonlijke gezichten, verstrikt in elektriciteitsdraden. ●

www.mariannelammersen.nl

Werk van Marianne Lammersen is te zien in diverse tentoonstellingen:

- *Van Ongetemde Geest/Of Untamed Spirit*. Groepstentoonstelling Beeldentuin Land en Beeld, Oude Zuiderlingedijk 12, NL-4147 BP Asperen, tel +31 (0)6-21908504; info@landenbeeld.nl. Open: vrijdag, zaterdag en zondag 10.00-16.00 uur en op afspraak. Tot en met 7 oktober 2012. www.landenbeeld.nl

Marianne Lammersen, *Tramstrjitte 45* - Uit project *Through my looking glass*, deel instrumentarium, 2010; geblazen glas, fotooestel; 50 x 20 x 17 cm

- *Solotentoonstelling*. Kunstenlab, Kleine zaal, Laboratoriumplein 1, NL-7411 CH Deventer, tel +31 (0)570-611848; info@kunstenlab.nl. Open: dinsdag t/m zondag 13.00-17.00 uur. Van 8 juni t/m 1 juli 2012. www.kunstenlab.nl

- *Landleven betrapt*. Kunstfietstroute Kunst van hier tot ginder, Okkenbroek. Fietsroute door het historische Sallandse landschap met beeldende kunst, poëzie, theater en muziek, ca. 27 km. Startpunt: Oerdijk Noordzijde in Okkenbroek (bij Deventer). Op 8, 9 en 10 juni 2012, 10.30-17.30 uur. Contact: tel +31 (0)6-83521528; www.kunstvanhiertotginder.nl

- *BiL*, Stichting Beelden in Leiden. Groepstentoonstelling Hooglandse Kerkgracht, Leiden. Van 31 mei t/m 15 augustus 2012.

- *12 Plaatsbepalingen*. Groepstentoonstelling Grote Kerk Veere, Oudestraat 26, NL-4351 AV Veere, tel +31 (0)118-623650. Open: dagelijks 11.00-17.00 uur. Van 17 augustus t/m 30 september 2012. Deze expositie is bij aanvang van het Nazomerfestival op Walcheren, 22 augustus t/m 1 september 2012, met voorstellingen in Middelburg, Vlissingen en Veere.

- Marianne Lammersen is bezig met voorbereidingen voor een residency in China, bij het Chinese European Art Centre. Ze gaat daar werken van september tot en met december 2012.